28/12/2022

Με τραγούδια και γλυκά υποδέχεται τον νέο χρόνο η Στερεά Ελλάδα

/ Παράδοση

Ο νέος χρόνος για να είναι γλυκός, να φέρει τύχη και υγεία οι κάτοικοι της Στερεάς Ελλάδας τον υποδέχονται με τραγούδια και νόστιμα εδέσματα. Στο πρωτοχρονιάτικο τραπέζι ξεχωριστή θέση έχουν το βασιλόψωμο και ο μπακλαβάς, ενώ από τα έθιμα που ξεχωρίζουν είναι το «πάντρεμα τη φωτιάς» και το «ποδαρικό».

Το πάντρεμα της φωτιάς: Μπορεί τα Χριστούγεννα να γίνεται στη Ρούμελη το «αρραβώνιασμα της φωτιάς» την Πρωτοχρονιά ακολουθεί η συνέχεια. Το «πάντρεμα της φωτιάς» που γίνεται τα ξημερώματα της πρωτοχρονιάς. Στο τζάκι την παραμονή της πρωτοχρονιάς μπαίνουν δύο μεγάλα ξύλα. Ο νοικοκύρης φροντίζει να είναι ακριβώς ίδια και να καίγονται το ίδιο. Σύμφωνα με την παράδοση τα δύο ξύλα συμβολίζουν την αλλαγή της ημέρας αλλά και την αλλαγή του χρόνου. Σύμφωνα με την παράδοση όποια ευχή και αν κάνει κάποιος εκείνη τη μέρα ακόμη και... κατάρα, αυτή θα πιάσει τόπο.

Σπούρνι: Σε άλλες περιοχές της Φωκίδας και της Ευρυτανίας αυτό έχει αντικατασταθεί με το «σπούρνι». Ένα μικρό παιδί κάθεται σταυροπόδι μπροστά στο αναμμένο τζάκι, ρίχνει αλάτι πάνω στη φωτιά και κάνει διάφορες ευχές για την οικογένεια, για την υγεία, για τα σπαρτά που σύμφωνα με την παράδοση «πιάνουν τόπο». Αποζημίωση του μικρού παιδιού είναι το πρώτο και καλύτερο κομμάτι «μπακλαβά» που φτιάχνουν οι νοικοκυρές.

Μπακλαβάς: Είτε με καρύδια, που είναι επικρατέστερο, είτε με αμύγδαλα, κάθε σπίτι στη Ρούμελη έχει τον μπακλαβά του. Υπάρχει μάλιστα ανταγωνισμός στις νοικοκυρές για το ύψος που θα έχει το γλυκό τους, το μέγεθος του ταψιού που θα χρησιμοποιήσουν, ενώ τις προηγούμενες ημέρες το ξενύχτι είναι δεδομένο για να ανοίξουν τα χειροποίητα φύλλα.

Το σπάσιμο του ροδιού: Στα χωριά της Νότιας Εύβοιας το πρωί της Πρωτοχρονιάς, η οικογένεια πηγαίνει στην εκκλησία και ο νοικοκύρης κρατάει στην τσέπη του ένα ρόδι, για να το λειτουργήσει. Γυρνώντας σπίτι, πρέπει να χτυπήσει την εξώπορτα -δεν κάνει να ανοίξει ο ίδιος με το κλειδί του- και έτσι να είναι ο πρώτος που θα μπει στο σπίτι, για να κάνει το καλό ποδαρικό, με το ρόδι στο χέρι. Μπαίνοντας μέσα, με το δεξί, σπάει το ρόδι πίσω από την εξώπορτα, το ρίχνει δηλαδή κάτω με δύναμη, για να σπάσει και να πεταχτούν οι σπόροι του παντού και ταυτόχρονα λέει: «με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέο έτος κι όσους σπόρους έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη μας όλη τη χρονιά».

Ποδαρικό: Πολλοί είναι οι κάτοικοι της περιοχής που από την παραμονή λένε σε κάποιο δικό τους άνθρωπο, που τον θεωρούν καλότυχο και γουρλή, να έρθει την Πρωτοχρονιά να τους κάνει ποδαρικό. Μόλις μπει στο σπίτι τον βάζουν να πατήσει ένα σίδερο για να είναι όλοι «σιδερένιοι» και γεροί στη διάρκεια του καινούργιου χρόνου.

Η νοικοκυρά φιλεύει τον άνθρωπο που κάνει ποδαρικό για το καλό του χρόνου. Συνήθως του δίνει μήλα ή καρύδια και μια κουταλιά γλυκό κυδώνι ή ότι άλλο

γλυκό έχει φτιάξει για τις γιορτές.

Ο νέος χρόνος πρέπει να βρει τα μέλη της οικογένειας με κάποιο καινούργιο ρούχο, σύμβολο ευημερίας, ενώ μετά το κόψιμο της βασιλόπιτας και αφού μοιραστούν τα δώρα, ξεκινούν τα τυχερά παιχνίδια. Αυτός που θα κερδίσει θα είναι τυχερός για όλη τη νέα χρονιά.

Βασιλόψωμο – Βασιλοκουλούρες: Μέσα σε όλα τα άλλα ξεχωρίζουν το «βασιλόψωμο» και οι «βασιλοκουλούρες» που τρώγονται ανήμερα του Αγίου Βασιλείου. Σε ορισμένες περιοχές εκτός από αλεύρι οι νοικοκυρές βάζουν μέσα ρεβίθι αλεσμένο, ή ακόμη και ντόπιο καλαμπόκι. Βάζουν επίσης βασιλικό και μυρωδικά και πάνω του δημιουργούν διάφορα σχήματα και παραστάσεις, οι οποίες έχουν σχέση με την καθημερινότητα. Αφορούν είτε την παραγωγή και τα χωράφια, είτε την υγεία και τα ακίνητα, είτε την οικογένεια.

«Καμήλες και Ντιβιτζήδες»: πρόκειται για ένα πρωτοχρονιάτικο έθιμο της Ανατολικής Ρωμυλίας που έχει μεταφερθεί στο Νέο Μοναστήρι της **Βόρειας Φθιώτιδας.** Έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα και παραπέμπει στις γιορτές προς τιμή του Διονύσου, όπου οι πιστοί μεταμφιέζονταν και τιμούσαν τον θεό με σάτιρες και χορούς σε «ξέφρενους» ρυθμούς. Μετά την επικράτηση της χριστιανικής θρησκείας, διαμορφώθηκε ανάλογα για να μπορέσει να διατηρηθεί.

Το δρώμενο Καμήλες και Ντιβιτζήδες (καμηλιέρηδες) είναι ένα από τα πιο γνωστά πρωτοχρονιάτικα έθιμα της ανατολικής Ρωμυλίας. Εξίσου διαδεδομένο είναι στον Πόντο, τη Μικρά Ασία, τα Βαλκάνια, και σε χώρες όπως η Ρουμανία, η Ουγγαρία και η Σλοβενία.

Οι ντιβιτζήδες ντύνονται με προβιές και φορούν στο κεφάλι το καούκι που είναι καπέλο και μάσκα μαζί, είναι φτιαγμένο από «κιτσιά» (αρνίσιο μαλλί), στολισμένο με καθρεφτάκια (για τον ξορκισμό των πνευμάτων) και πολύχρωμες κορδέλες. Στη θέση των δοντιών έχουν «αρμάθες» από ξερά φασόλια. Στη μέση και τα πόδια φορούν μικρά κουδουνάκια που δημιουργούν θόρυβο όταν χορεύουν ή τσακώνονται. Στα χέρια κρατούν το «τοπούζ'» (ξύλινο ρόπαλο) το οποίο χτυπούνε χάμω εκβιάζοντας, κατά κάποιον τρόπο, τη γονιμότητα της γης.

Η καμήλα είναι μια ξύλινη κατασκευή σκεπασμένη με «τσόλι» (υφαντό από τραγίσιο μαλλί), με έναν μακρόστενο λαιμό από προβιά, όπως και το κεφάλι της, με κρεμασμένα πολλά μεγάλα μπρούτζινα κουδούνια (τούτσα).

Ο **θόρυβος των κουδουνιών,** καθώς η καμήλα κουνιέται, συντελεί στο ξύπνημα της φύσης από τη χειμωνιάτικη νάρκη.

Η καμήλα στερεώνεται με ζωνάρια δεμένα σταυρωτά πάνω στο ανθρώπινο σώμα και ζυγίζεται με τέχνη για να μη γέρνει και κουράζει τον «καμιλτζή». Οι ντιβιτζήδες, η καμήλα, ο γκαϊντατζής ή ο φιουρτζής (παίζει φλογέρα) συνοδεύουν την παραμονή της Πρωτοχρονιάς τις σάρτες (χορωδίες) από σπίτι σε σπίτι.

Μετά την πρωτοχρονιάτικη λειτουργία στην πλατεία του Ν. Μοναστηρίου οι ντιβιτζήδες, οι καμήλες και οι μουσικοί θα ανοίξουν το χορό στην πλατεία του χωριού. Λίγο αργότερα στον κύκλο θα πιαστούν κάτοικοι και επισκέπτες, χορεύοντας κυρίως ζωναράδικο και συγκαθιστό. Το γλέντι ολοκληρώνεται αργά το απόγευμα με τη μάχη των ντιβιτζήδων με τις καμήλες, αλλά τα οι χοροί συνεχίζονται όλη την ημέρα στις ταβέρνες του χωριού.